

УДК 378:63-057.875(477)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-97-4-96-109>

ТЕНДЕНЦІ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ УКРАЇНИ

В. І. Кобаль

ORCID 0000-0003-3646-0968

М. О. Лакатош

ORCID 0000-0003-2001-4605

У статті проаналізовано ключові тенденції реформування вищої аграрної освіти в Україні. На основі узагальнення психолого-педагогічних праць з проблеми дослідження виявлено особливості професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної освіти на етапі реформування та модернізації аграрної освіти; констатовано, що удосконалення професійної підготовки фахівців в аграрних закладах вищої освіти носить комплексний характер і потребує вдосконалення за інституціональним, організаційним і дидактичним компонентами.

Авторами проаналізовано низку наукових праць, монографій, дисертацій, присвячених ключовим питанням розвитку і вдосконалення професійної підготовки фахівців вищої аграрної освіти в Україні. Визначено головні причини, які безпосередньо впливають на розвиток аграрної освіти, аспекти реформування вищої аграрної освіти. Закцентовано увагу на ідеї екологічної підготовки майбутніх спеціалістів, на проблемі розвитку культури професійного спілкування майбутніх фахівців-аграріїв, вивчення іноземних мов.

Визначено чинники, які впливають на професійну підготовку майбутніх фахівців-аграріїв: оновлення змісту вищої аграрної освіти на основі використання ідей інтеграції загальноосвітньої та спеціальної підготовки; посилення поєднання теоретичної та практичної підготовки з одночасним розширенням та осучасненням навчально-матеріальної бази та науково-методичного забезпечення освітнього процесу; визначення науково обумовленої номенклатури професій і спеціальностей; стимулювання розвитку системи приватних закладів вищої освіти і залучення приватного капіталу; розширення та поглиблення міжнародної співпраці у сфері професійної підготовки; активізація допрофесійної підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, освітній процес, тенденції, реформування, модернізація, якість освіти, вища аграрна освіта.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Соціально-економічні процеси, глобалізація, інтеграція України у новий освітній простір ставлять вимоги перед системою освіти в цілому та перед фаховою підготовкою майбутніх спеціалістів вищої аграрної галузі.

Для вирішення проблем професійної підготовки майбутніх фахівців Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження «Про схвалення Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки» (Розпорядження КМУ, 2011). М. Левочко (2006) у праці «Теоретичні засади вищої освіти в Україні та перспективи її розвитку» зазначає, що розв'язання проблеми можливе за умови реформування аграрної освіти та науки із застосуванням інноваційних підходів, що дасть змогу підвищити якість та результативність професійної підготовки, ефективність використання кадрового та наукового потенціалу галузі, забезпечити конкурентоспроможність агропромислового сектору національної економіки та підвищити добробут населення. Таким чином, вища аграрна професійна освіта, орієнтована на інтеграцію в європейський соціально-освітній простір, вимагає упровадження нових технологій фахової підготовки кадрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблемі професійної підготовки фахівців вищої аграрної освіти присвячена низка досліджень: С. Білан (історія вищої аграрної освіти в Україні); Л. Барановська, І. Бендера, М. Бондар, Н. Кожемякіна, І. Ляшенко, В. Свистун (професійна підготовка майбутніх аграріїв); Л. Білан, О. Малюга, Л. Новицька (методичні аспекти підготовки студентів аграрних університетів); М. Амеліна (розвиток культури професійного спілкування фахівці-аграріїв); М. Бабинець (вивчення іноземних мов при підготовці фахівці-аграріїв на основі міжнародного досвіду).

В українському науковому просторі проблеми реформування та інноваційного розвитку вищої аграрної освіти досліджено у працях В. Андрущенка, Б. Года, М. Згуровського, В. Кременя, С. Клепка, К. Корсака, О. Козлової, О. Листопад, О. Мещанінова, О. Огієнко, Н. Ничкало, П. Сауха, Є. Суліми.

Мета статті – ретроспективний аналіз наукових досліджень щодо розвитку вищої аграрної освіти в Україні, основних тенденції її реформування в умовах євроінтеграції, реформування і модернізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. О. Яремчук (2017) у статті «Стан вищої аграрної освіти в Україні» визначає причини, які сьогодні заважають аграрним ЗВО відповідати реальним потребам ринку:

1. Технології навчання, педагогічні прийоми і методи, наукова діяльність значно відстають від світової практики, що негативно позначається на якості підготовки фахівців.

2. Проблема збереження за навчальними закладами земель навчальних господарств, дослідних центрів, де і повинна розвиватися прикладна аграрна наука та проходити практика для передачі основних компетенцій, знань та навичок.

3. Зниження рівня фінансування ЗВО, що тягне за собою ланцюжок неприємних наслідків, зокрема, матеріально-технічна та навчально-лабораторна бази аграрних закладів вищої освіти застаріли і потребують модернізації.

4. Деякі навчальні заклади відкривають нові спеціальності, але не мають для цього необхідного: техніки, лабораторій, обладнання.

Т. Чайка (2011) стверджує, що умови сьогодення вимагають від сучасної вищої аграрної освіти формування кращого рівня екологічної свідомості та екологічного складу мислення як важливої складової загальнолюдської моралі, які мають найбільший сенс на етапі професійного становлення людини. На думку науковця, загальне визначення екологічної освіти можна інтегрувати для екологічної аграрної освіти як процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок теорії та практики раціонального природокористування й охорони природи, формування екологічного мислення і світогляду з урахуванням новітніх досягнень в усіх галузях економіки, що базується на принципі індивідуальної екологізації з метою забезпечення стійкого розвитку економіки країни та сільського господарства.

У посібнику «Основи стійкого розвитку» (Мельник, 2006) визначено головні ідеї екологічної аграрної освіти:

1. Пізнання себе як частини навколишнього світу.
2. Розуміння різноманітності цінностей природи (матеріальні, емоційні).
3. Розуміння концепції стійкого розвитку людства як коеволюції суспільства і природи.

4. Виховання екологічної відповідальності за стан навколишнього природного середовища.

У дослідженнях С. Корилюка (2014) здійснено компаративний аналіз аграрної освіти України та Німеччини. На думку науковця, сучасні умови розвитку України, підписання нею Болонської угоди, зумовлюють пошук нових підходів до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти аграрного профілю України. Узагальнюючи накопичений вітчизняний і зарубіжний досвід, автор пропонує реформувати систему вищої аграрної освіти з урахуванням таких аспектів:

1. Оновлення змісту вищої аграрної освіти та визначення її стандартів на рівні досягнень аграрної науки, техніки і технологій, а також світового досвіду на основі використання ідей інтеграції загальноосвітньої та спеціальної підготовки.

2. Визначення науково обумовленої номенклатури професій і спеціальностей відповідно до вимог соціально-економічного та культурного розвитку українського суспільства в конкретний історичний період, а також урахування особливостей регіону та його потреби у фахівцях.

3. Посилення поєднання теоретичної та практичної підготовки студентів.

4. Посилення навчально-матеріальної бази та науково-методичного забезпечення освітнього процесу у вищих аграрних навчальних закладах.

5. Різноманітність джерел фінансування вищих аграрних навчальних закладів та оплати за навчання для розширення можливостей доступу до отримання вищої аграрної освіти молоддю.

В. Онопрієнко (2011) визначає такі фактори, що впливають на підготовку майбутніх фахівців-аграрників:

- технології підготовки спеціалістів;
- зміст, форми і методи навчання;
- матеріально-технічна база ЗВО;
- професійно-пізнавальний інтерес та професійна спрямованість особистості студента;
- пізнавальні та спеціальні здібності студентів.

У дисертаційному дослідженні С. Білана «Аграрна освіта в Україні: історичний аспект (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.)» виділено три етапи розвитку вищої аграрної освіти в Україні в досліджуваній період: перший – 1991-1996 рр., коли впроваджені нові правила прийому до аграрних вищих навчальних закладів та проведена їх акредитація; другий – коли відповідно до рівня акредитації впроваджувалася багатоступенева система підготовки фахівців; третій – з 2002 р., коли утворилися нові

державні стандарти функціонування аграрних вищих навчальних закладів (Білан, 2005).

У дисертаціях О. Жабенка, М. Кравчук, О. Кузнецова, Т. Куцаєвої, С. Майбороди, Н. Хоменко, Н. Щebetюк, які дотичні до проблеми історіографії розвитку вищої аграрної освіти України другої половини ХХ ст., спостерігаємо намагання авторів об'єктивно та неупереджено підійти до аналізу джерел та літератури.

Цінну інформацію містять кілька праць про діяльність окремих ЗВО, де надавали аграрну освіту (Національного аграрного університету, Харківського державного аграрного університету, Херсонського державного аграрного університету, Київського політехнічного інституту), хоча здебільшого це був своєрідний самоаналіз, здійснений, передусім, його викладачами.

Значний інтерес становить матеріал монографічних праць сучасного періоду: С. Коломійця (2003) «Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до сьогодення)», Є. Степановича (1991) «Вища спеціальна освіта на Україні (кінець ХІХ–початок ХХ ст.)», В. Яблонського (1998) «Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації».

У сучасній українській історіографії питання аграрної освіти не залишається поза увагою дослідників, але кількість праць з цієї проблеми незначна. Серед них слід виділити такі: «Україна на зламі історичних епох. (Державотворчий процес 1995–1999 рр.)» (Алексеев та Кульчицький, 2000), «Україна 1991–1995 рр.: Тіні минулого чи контури майбутнього? (Нариси з новітньої історії)» (Бойко, 1996), «Україна: альтернативи поступу. Критика історичного досвіду» (Кремень, 1996). Їх автори розглядають різні аспекти становлення незалежності української держави та їх вплив на розвиток аграрної освіти.

У процесі розвитку агропромислового комплексу деякі аспекти перебудови системи вищої аграрної освіти розглянуті у працях «Аграрна історія України» (Панченко, 2000), «Сучасна аграрна політика України» (Саблук, 1996), «Сучасні аграрні реформи: деякі оцінки і проблеми» (Саблук, 1998).

Слід зазначити, що питання розвитку аграрної освіти в Україні розглядаються не тільки в історичних дослідженнях. Вони знаходять своє відображення і у працях дослідників, які спеціалізуються у галузі соціології, філософії, теорії державного управління тощо. Досить значні парадигми впливу суспільно-політичного та соціально-економічного життя України на її систему аграрної освіти розкриваються у праці

В. Журавського (2003) «Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні»

А. Погрібний, А. Алексюк, О. Вишневський та ін. (1997) у праці «Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: педагогічні концепції» розкривають нормативні основи реформування вищої школи, які визначають напрями цього процесу і у закладах вищої освіти аграрного профілю, а також роль освіти та науки в період розбудови громадянського суспільства і розвитку ринкових відносин у сучасній Україні.

Уперше досвід реформування вищої аграрної освіти в незалежній Україні узагальнив і проаналізував О.Каденюк (Каденюк, 1996). Вченим розглянуто заходи щодо перебудови структури та форм навчально-виховної роботи у закладах вищої освіти аграрного профілю у першій половині 90-х років ХХ ст. Цікавими є також наукові дослідження Н. Гончарука (1997), С. Живори (2002). Ними доведено і обґрунтовано зміни у підходах до підготовки фахівців аграрного профілю. Зокрема, Н. Гончарук наголошує, що потрібно приділяти увагу розвиткові науки та підтримці науковців сільськогосподарських навчальних закладів, оскільки без наукових рекомендацій неможливе вирішення жодної проблеми як загальнонаціонального, так і державного рівнів.

Проблема вдосконалення освітнього процесу з використанням передового педагогічного досвіду, вітчизняної та зарубіжної практики висвітлена у праці В. Яблонського «Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації» (1998). Зокрема автором зазначено: «нині розвиток вищої освіти підпорядковується законам ринкової економіки, що вимагає постійного поповнення змісту освіти новітніми матеріалами, запровадження сучасних технологій навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу, розвитку вищої освіти у контексті тенденцій ключових освітніх систем» (Яблонський, 1998).

Нові підходи державного керівництва до аграрної освіти, бюджетні асигнування, стан формування складу студентів, науково-педагогічних кадрів вищих аграрних навчальних закладів відображено у колективній праці «Вища аграрна освіта України» (Талюта, 2003).

О. Мельничук, М. Зубець, Л. Беренштейн у колективній праці «Становлення і розвиток аграрної освіти і науки в Україні (з найдавніших часів і до сьогодення)» (2005) зробили спробу проаналізувати історичні основи виникнення, становлення і розвитку аграрної освіти і науки в Україні, дати характеристику її кількісних і якісних змін, їх тенденції, а

також розкрити вітчизняний досвід роботи закладів вищої освіти аграрного профілю.

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» зазначено, що розв'язання проблеми кадрового забезпечення аграрного сектору планується здійснити з:

1. Удосконаленням державних стандартів вищої освіти, адаптованих до вимог Болонської конвенції, забезпеченням доступності освіти та підвищенням конкурентоспроможності випускників вищих аграрних навчальних закладів на міжнародному ринку праці.

2. Запровадженням підготовки кадрів для аграрного сектору за цільовим направленням у межах державного замовлення.

3. Розробленням та виконанням освітніх програм для працівників у сфері підприємництва, менеджменту, фінансів та бізнес-адміністрування з використанням системи підготовки і перепідготовки кадрів.

4. Посиленням мотивації підприємств до навчання своїх працівників, наданням фінансової та матеріально-технічної допомоги навчальним закладам, що його здійснюють.

5. Удосконаленням форм і методів підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників вищих аграрних навчальних закладів з проведенням стажування на сільськогосподарських підприємствах, де впроваджені сучасні технології виробництва сільськогосподарської продукції.

6. Реформуванням системи аграрної освіти відповідно до міжнародних стандартів і вимог вітчизняного та європейського ринку праці.

7. Удосконаленням механізму професійної орієнтації в сільських школах, добору та залучення обдарованих дітей із сільської місцевості до здобуття освіти у вищих навчальних закладах, насамперед аграрних.

8. Оптимізацією мережі вищих аграрних навчальних закладів, адаптацією напрямів і спеціальностей, за якими здійснюватиметься підготовка фахівців для аграрного сектору економіки, відповідно до потреб реформованого сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку.

9. Розширенням мережі навчальних центрів та забезпеченням їх сучасною сільськогосподарською технікою (Постанова КМУ, 2007).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, питання сучасного стану та перспектив розвитку аграрної освіти в Україні залишається недостатньо дослідженим, зокрема, у частині обґрунтування напрямів її реформування та приведення у відповідність до європейських вимог. Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців в

аграрних закладах вищої освіти носить комплексний характер і потребує вдосконалення за інституціональним, організаційним і дидактичним компонентами.

Важливим і системним кроком має стати процес оновлення змісту вищої аграрної освіти та визначення її стандартів на рівні досягнень аграрної науки, техніки і технологій, а також світового досвіду на основі використання ідей інтеграції загальноосвітньої та спеціальної підготовки. Наступний чинник, що впливає на професійну підготовку майбутніх фахівців-аграріїв є посилення поєднання теоретичної та практичної підготовки студентів з одночасним розширенням та осучасненням навчально-матеріальної бази та науково-методичного забезпечення освітнього процесу.

Не менш важливим чинником є визначення науково обумовленої номенклатури професій і спеціальностей відповідно до вимог соціально-економічного та культурного розвитку українського суспільства.

Одним із важливих завдань реформування і модернізації вищої аграрної освіти є стимулювання розвитку системи приватних закладів вищої освіти і залучення приватного капіталу.

В умовах входження України до європейського освітнього простору доцільно розширювати та поглиблювати міжнародну співпрацю у сфері професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах аграрного профілю шляхом створення програм академічної мобільності, подвійних дипломів, запровадження та розширення освітніх і наукових обмінів.

Необхідно також більшої уваги звернути на активізацію допрофесійної підготовки за рахунок професійної орієнтації учнів закладів загальної середньої і позашкільної освіти на спеціальності в університетах аграрного профілю.

Перспективними напрямками подальших досліджень будуть для нас аналіз, розробка та експериментальна перевірка організаційного і дидактичного компонентів моделі вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців в аграрних закладах вищої освіти.

Література

1. Про схвалення Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 279-р від 6 квітня 2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/279-2011-%D1%80> (дата звернення: 01.08.2020).
2. Левочко М. І. Теоретичні засади вищої освіти в Україні та перспективи її розвитку. *Вища освіта України – Додаток 3 (№2)*. 2006 р. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». С. 227.

3. Яремчук О. Стан вищої аграрної освіти в Україні. *Матеріали II Всеукраїнської інтернет-конференції «Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці»* (28 лютого 2017 року, Вінниця). С. 8-11.
4. Чайка Т. Теоретико-методологічні засади екологізації вищої аграрної освіти в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21. С. 303-310.
5. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку : посібник. Суми : Університетська книга, 2006. 383 с.
6. Корилюк С. Аграрна освіта в Україні та за кордоном: компаративний аналіз. *Педагогіка вищої школи: особливості підготовки молодших спеціалістів в Україні та за кордоном*. Жовтень. 2014. URL: <http://acup.poltava.ua/files/Koriliuk.pdf> (дата звернення: 01.08.2020).
7. Онопрієнко В. Екологічна складова у професійній практиці студентів аграрного університету. *Рідна школа: щомісячний науково-педагогічний журнал*, 2011. № 6. С. 59–64.
8. Білан С. О. Аграрна освіта в Україні: історичний аспект (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Київ, 2005. 22 с.
9. Коломієць С. С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до початку 20-х рр. ХХ ст.). Ч. 1. Київ : Навчально-науковий природничо-гуманітарний інститут НАУ, видавничий відділ НАУ, 2003. 180 с.
10. Степанович Е. П. «Вища спеціальна освіта на Україні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)». Київ : Наук. думка, 1991. 100 с.
11. Яблонський В. А. Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації. Київ, 1998. 278 с.
12. Алексеев Ю., Кульчицький С. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1995-1999 рр.). К., 2000.
13. Бойко О. Д. Україна 1991-1995 років: Тіні минулого чи контури майбутнього? (Нариси з новітньої історії) : навч. посіб. К., 1996.
14. Кремень В. Україна: альтернативи поступу. Критика історичного досвіду. Київ, 1996. 794 с.
15. Панченко П. П., Шмарчук В. А. Аграрна історія України: підруч. для студ. с.-г. закл. освіти. 2. вид., випр. й доп. Київ : Знання, 2000. 342 с. (Вища освіта ХХІ століття). ISBN 966-620-034-1.
16. Сучасна аграрна політика в Україні: проблеми становлення; за ред. П. Т. Саблука., В. В. Юрчишина. Київ : Інститут аграрної економіки УААН, 1996. 664 с.
17. Саблук П. Т. Сучасні аграрні реформи: деякі оцінки і проблеми. Київ, 1998. 536 с.
18. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ : Вид. дім «Ін Юре», 2003. 416 с.
19. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: педагогічні концепції / А. Алексюк, та ін. Київ : «Школяр», 1997. 149 с.
20. Каденюк О. С. Аграрна реформа в Україні: науковий аспект. Київ : Кам'янець-Подільський : НАУ, 1996. 98 с.

21. Каденюк О. С. Аграрна реформа в Україні: кадрове забезпечення. Київ : Кам'янець-Подільський: НАУ, 1996. 92 с.
22. Гончарук Н. Б. Реформування АПК України: досвід, проблеми (1991–1996 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Київ, НАУ, 1997. 24 с.
23. Живора С. М. Аграрна реформа в Україні (1991 –2001 рр.) : автореф. дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01. Запоріжжя, 2002. 24 с.
24. Яблонський В. А. Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації. Київ, 1998. 278 с.
25. Яблонський В. А. Щодо концепції реформування вищої освіти в Україні. URL: <http://www.anvsu.org.ua/index.files/ArticlesJablonsky.htm> (дата звернення: 01.08.2020).
26. Вища аграрна освіта України / за ред. Талюти Л. М. Київ : ДП «Зовнішторгвидав України», 2003. 251 с.
27. Мельничук Д. О. Становлення і розвиток аграрної освіти та науки в Україні (з найдавніших часів до сьогодення). Київ : НАУ, 2005. 224 с.
28. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року . URL : [http:// lawua.info/bdata7/ukr728/pg-3.htm](http://lawua.info/bdata7/ukr728/pg-3.htm) (дата звернення: 01.08.2020).

References

1. *Pro skhvalennia Kontsepsii reformuvannia i rozvytku ahrarnoi osvity ta nauky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 279-r vid 6 kvitnia 2011 r.* [About approval of the Concept of reforming and development of agrarian education and science: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 279-r of April 6, 2011]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/279-2011-%D1%80> (date of appeal: 01.08.2020) (ukr).
2. Levochko, M. I. (2006). Teoretychni zasady vyshchoi osvity v Ukraini ta perspektyvy yii rozvytku [Theoretical principles of higher education in Ukraine and prospects for its development]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Dodatok 3 (2). 2006 r. Tematychnyi vypusk "Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtratsii do Yevropeiskoho osvitnoho prostoru"*, 227 (ukr).
3. Iaremchuk, O. (2017). Stan vyshchoi ahrarnoi osvity v Ukraini [The state of higher agricultural education in Ukraine]. *Materialy II Vseukrainskoi internet-konferentsii "Profesiina pidhotovka fakhivtsia v konteksti potreb suchasnoho rynku pratsi"* (February 28, 2017, Vinnytsia) (ukr).
4. Chaika, T. (2011). Teoretyko-metodolohichni zasady ekolohizatsii vyshchoi ahrarnoi osvity v Ukraini [Theoretical and methodological principles of greening of higher agricultural education in Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 21 (ukr).
5. Mel'nik, L. G. (2006). *Osnovi stiykogo rozvytku: posibnik* [Fundamentals of sustainable development: textbook], 383. Sumy: Universitetska kniga (ukr).
6. Korylyuk, S. (2014). Ahrarna osvita v Ukrayini ta za kordonom: komparatyvnyy analiz [Agrarian education in Ukraine and abroad: a comparative analysis]. *Pedahohika vyshchoyi shkoly: osoblyvosti pidhotovky molodshykh spetsialistiv v*

- Ukrayini ta za kordonom*, October, 2014. Retrieved from <http://acup.poltava.ua/files/Koriliuk.pdf> (date of appeal: 01.08.2020) (ukr).
7. Onopriyenko, V. (2011). Ekolohichna skladova u profesiyniy praktytysi studentiv ahrarnoho universytetu [Ecological component in the professional practice of students of the Agrarian University]. *Ridna shkola: shchomisyachnyy naukovopedahohichnyy zhurnal*, 6, 59–64 (ukr).
 8. Bilan, S. O. (2005). *Ahrarna osvita v Ukrayini: istorychnyy aspekt (90-ti roky XX – pochatok XXI st.)* [Agrarian education in Ukraine: historical aspect (90s of the 20th – beginning of the 21st century)]. (Abstract of Candidate's Thesis in History). Kyiv, 22 (ukr).
 9. Kolomiyets, S. S. (2003). *Istoriya formuvannya ukrayinskoji modeli rozvytku silskoho hospodarstva (z naydavnishykh chasiv do pochatku 20-kh rr. XXst.)* [History of the formation of the Ukrainian model of agricultural development (from ancient times to the early 20s of the twentieth century)] Navchal'no-naukoviy pryrodnycho-humanitarniy instytut NAU, (vydavnychyy viddil. NAU), 180 (ukr).
 10. Stepanovych, E. P. (1991). *Vyshcha spetsialna osvita na Ukrayini (kinets XIX – pochatok XX st.)* [Higher special education in Ukraine (late 19th – early 20th century)], 100. Nauk. dumka (ukr).
 11. Yablonskyy, V. A. (1998). *Vyshcha osvita Ukrayiny na rubezhi tysyacholit: problemy hlobalizatsiyi ta internatsionalizatsiyi* [Higher education in Ukraine at the turn of the millennium: problems of globalization and internationalization], 278. Kyiv (ukr).
 12. Alekseev, Yu., & Kulchytsky, S. (2000). *Ukrayina na zlami istorychnykh epokh (Derzhavotvorchyy protses 1995-1999rr.)* [Ukraine at the turn of historical epochs (State-building process 1995-1999)]. Kyiv (ukr).
 13. Boyko, O. D. (1996). *Ukrayina 1991-1995 rokiv: Tini mynuloho chy kontury maybutn'oho?* [Ukraine 1991-1995: Shadows of the past or the contours of the future?]. *Narysy z novitnoyi istoriyi: navch. posib.* Kyiv (ukr).
 14. Kremen, V. (1996). *Ukrayina: alternatyvy postupu. Krytyka istorychnoho dosvidu.* [Ukraine: alternatives to progress. Critique of historical experience], 794. Kyiv (ukr).
 15. Panchenko, P. P., & Shmarchuk, V. A. (2000). *Ahrarna istoriya Ukrayiny: pidruch. dlya stud. s.-h. zakl. osvity* [Agrarian history of Ukraine: textbook for students of agricultural educational institutions], 342. 2-d. ed., corrected and added. Kyiv: Znannya (Vyshcha osvita XXI stolittya). ISBN 966-620-034-1 (ukr).
 16. Sabluka, P. T., & Yurchyshyna, V. V. (1996). *Suchasna ahrarna polityka v Ukrayini: problemy stanovlennya* [Modern agricultural policy in Ukraine: problems of formation], 664. Kyiv: Instytut ahrarnoyi ekonomiky UAAN (ukr).
 17. Sabluk, P. T. (1998). *Suchasni ahrarni reformy: deyaki otsinky i problem* [Modern agrarian reforms: some assessments and problems], 536. Kyiv (ukr).
 18. Zhuravskyy, V. S. (2003). *Vyshcha osvita yak faktor derzhavotvorennya i kul'tury v Ukrayini* [Higher education as a factor of state formation and culture in Ukraine], 416. Kyiv: Vyd. dim "In Yure" (ukr).
 19. Pohribnyy, A., Aleksyuk A., Vyshnevs'kyy, O., Mayboroda, V., Kononenko, P., Stelmakhovych, M., & Usatenko, T. (1997). *Kontseptual'ni zasady demokratyzatsiyi*

- ta reformuvannya osvity v Ukraini: pedahohichni kontseptsiyi [Conceptual principles of democratization and education reform in Ukraine: pedagogical concepts]*, 149. Kyiv: Shkolyar (ukr).
20. Kadenyuk, O. S. (1996). *Ahrarna reforma v Ukraini: naukovyy aspekt [Agrarian reform in Ukraine: scientific aspect]*, 98. Kyiv: Kamyanets-Podilsky: NAU (ukr).
 21. Kadenyuk, O. S. (1996). *Ahrarna reforma v Ukraini: kadrove zabezpechennya [Agrarian reform in Ukraine: staffing]*, 92. Kyiv: Kamyanets-Podilsky: NAU (ukr)
 22. Honcharuk, N. B. (1997). *Reformuvannya APK Ukrainy: dosvid, problemy (1991–1996 rr.) [Reforming the agro-industrial complex of Ukraine: experience, problems (1991-1996)]*. (Abstract of Candidate's Thesis in History), 24. Kyiv, NAU (ukr).
 23. Zhyvora, S. M. (2002). *Ahrarna reforma v Ukraini (1991 –2001 rr.) [Agrarian reform in Ukraine (1991-2001)]*. (Abstract of Candidate's Thesis in History), 24. Zaporizhzhya, 2002 (ukr)
 24. Yablons'ky, V. A. (1998). *Vyshcha osvita Ukrainy na rubezhi tysyacholit': problemy hlobalizatsiyi ta internatsionalizatsiyi [Higher education in Ukraine at the turn of the millennium: problems of globalization and internationalization]*, 278. Kyiv (ukr).
 25. Yablons'ky, V. A. *Shchodo kontseptsiyi reformuvannya vyshchoyi osvity v Ukraini [On the concept of reforming higher education in Ukraine]*. Retrieved from <http://www.anvsu.org.ua/index.files/ArticlesJablonsky.htm>. (date of appeal: 01.08.2020) (ukr).
 26. Talyuty, L. M. (2003). *Vyshcha ahrarna osvita Ukrainy [Higher agricultural education of Ukraine]*, 251. Kyiv: DP Zovnishtorhvydav Ukrainy (ukr).
 27. Mel'nychuk, D. O., Zubets', M. V., & Berenshteyn, L. Yu. (2005). *Stanovlennya i rozvytok ahrarnoyi osvity ta nauky v Ukraini (z naydavniishykh chasiv do s'ohodennya) [Formation and development of agrarian education and science in Ukraine (from ancient times to the present)]*, 224. Kyiv: NAU (ukr).
 28. *Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi tsilovoyi prohramy rozvytku ukrayinskoho sela na period do 2015 roku [About the statement of the State target program of development of the Ukrainian village for the period till 2015]*. Retrieved from <http://lawua.info/bdata7/ukr728/pg-3.htm> (date of appeal: 01.08.2020) (ukr).

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ВЫСШЕГО АГРАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ АГРАРНОГО ПРОФИЛЯ УКРАИНЫ

В. И. Кобаль, М. А. Лакатош

В статье проанализированы ключевые тенденции реформирования высшего аграрного образования в Украине. На основе обобщения психолого-педагогических работ по проблеме исследования выявлены особенности профессиональной подготовки будущих специалистов аграрного образования на этапе реформирования и модернизации аграрного образования; констатировано, что совершенствование профессиональной подготовки специалистов в аграрных

учреждениях высшего образования носит комплексный характер и требует совершенствования по институциональному, организационному и дидактическому компонентам.

Авторами проанализирован ряд научных трудов, монографий, диссертаций, посвященных ключевым вопросам развития и совершенствования профессиональной подготовки специалистов высшего аграрного образования в Украине. Определены основные причины, которые непосредственно влияют на развитие аграрного образования, аспекты реформирования высшего аграрного образования. Акцентировано внимание на идее экологической подготовки будущих специалистов, на проблеме развития культуры профессионального общения будущих специалистов-аграриев, изучения иностранных языков.

Определены факторы, которые влияют на профессиональную подготовку будущих специалистов-аграриев: обновление содержания высшего аграрного образования на основе использования идей интеграции общеобразовательной и специальной подготовки; тесная взаимосвязь теоретической и практической подготовки с одновременным расширением и осовремениванием учебно-материальной базы и научно-методического обеспечения образовательного процесса; определение научно обусловленной номенклатуры профессий и специальностей; стимулирование развития системы частных высших учебных заведений и привлечение частного капитала; расширение и углубление международного сотрудничества в сфере профессиональной подготовки; активизация допрофессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, образовательный процесс, тенденции, реформирование, модернизация, качество образования, высшее аграрное образование.

TRENDS IN REFORMING THE PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE AGRICULTURAL PROFILE OF UKRAINE

V. I. Kobal, M. O. Lakatosh

The article analyzes the key trends in the reformation of higher agricultural education in Ukraine. On the basis of generalization of psychological and pedagogical works on the problem of research the peculiarities of professional training of future specialists of agrarian education at the stage of reforming and modernization of agrarian education are revealed; it is stated that the improvement of professional training of future specialists in agricultural institutions of higher education has specific feature and requires to be improved in terms of institutional, organizational and didactic components.

The authors analyzed a number of scientific works, monographs, dissertations on key issues of development and improvement of professional training of future specialists in higher agricultural education in Ukraine. The main reasons which were defined directly affect the development of agricultural education, aspects of reforming higher

agricultural education are focused on the ideas of environmental training of future professionals, the problem of developing a culture of professional communication of future farmers, learning foreign languages.

The factors are determined in order to influence the professional training of future specialists-agrarians updating the content of higher agricultural education on the basis of using the ideas of integration of general education and special training; strengthening the combination of theoretical and practical training with the simultaneous expansion and modernization of educational facilities and scientific and methodological support of the educational process; definition of scientifically determined nomenclature of professions and specialties; stimulating the development of the system of private institutions of higher education and attracting private capital; expansion and deepening of international cooperation in the field of vocational training; intensification of pre-vocational training.

Key words: *Professional training, educational process, tendencies, reforming, modernization, quality of education, higher agricultural education.*

Кобаль Василь Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент, Мукачівський державний університет (м. Мукачево, Україна). E-mail: kobalv2008@gmail.com

Кобаль Василий Иванович – кандидат педагогических наук, доцент, Мукачевский государственный университет (г. Мукачево, Украина). E-mail: kobalv2008@gmail.com

Kobal Vasyl Ivanovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Mukachevo State University (Mukachevo, Ukraine). E-mail: kobalv2008@gmail.com

Лакатош Мар'яна Олександрівна – аспірант кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет (м. Мукачево, Україна). E-mail: meri.huzinez@gmail.com

Лакатош Марьяна Александровна – аспірант кафедри педагогики дошкольного и начального образования, Мукачевский государственный университет (г. Мукачево, Украина). E-mail: meri.huzinez@gmail.com

Lakatosh Mariana Oleksandrivna – postgraduate student of the Department of Pedagogy of Preschool and Primary Education, Mukachevo State University (Mukachevo, Ukraine). Email: meri.huzinez@gmail.com